

kalmazásával szecessziós falikárpitokat készített olyan ismert művészek tervei alapján, mint Vaszary János vagy Körösfői-Kriesch Aladár. A nagybecskerekiek tevékenysége nemcsak úgy kapcsolódik az egyetemes magyar művészettörténethez, hogy a szönyegek világszerte elismertté váltak, és hogy az elsők között alkalmazták a szecessziót az iparművészetben, hanem úgy is, hogy Kovalszky Sarolta szövőgépei a gödöllői művésztelepre kerültek, s egyik tanítványa, Guilleaume Margit tanította évekig a gödöllői szövőnőket e sajátos szövési technikára.

Mindezt Németh Ferenc kutatómunkájának köszönhetően tudjuk. A szerző ismeretlen területet dolgozott fel, alapos levéltári kutatásokat végzett. Hadd emeljem ki a kötet erényeként a gazdag fényképanyagot és a színes, szönyegeket ábrázoló, tetszetős könyvoldalakat, s a Forum Könyvkiadónak azt a régi képeslapok kiadása óta határozottan körvonalazódó törekvését, hogy minél több dokumentumanyaggal gazdagítsa kiadványait.

*

A Gemma Könyvek a fiatal alkotókat közlő sorozat. 1976-ban indult, s ma a 29. kötetet mutatjuk be, Szabó Palócz Attila *Résnyire nyitva* című verseskötényét. A sorozat jelentőségét méltatva csak néhány nevet említek meg, akiknek itt jelent meg a kötetük: Hódi Sándor, Thomka Beáta, Sziveri János, Szombathy Bálint, Apró István, Majoros Sándor. A Gemma Könyvekben két antológia is megjelent, a fiatal költőket és a fiatal prózaírókat bemutató. A sorozatnak, különösen az utóbbi években, intenzív tehetségfelkutató szerepe van. Még hozzá nemcsak fiatal írókat, költőket indít, hanem olyan fiatal képzőművészeknek is teret ad, akik még nem ismertek e szakmában, rájuk bizzuk a kötetek illusztrálását. Szabó Palócz Attila kötetét Lackó Valéria illusztrálta.

Szabó Palócz Attila 1971-ben született. Sokoldalú fiatal alkotó. Az újdéki Színművészeti Akadémia abszolvense, rendez is. Ír drámát és szépprózát is a versen kívül. Fordít és újságírással foglalkozik.

A *Résnyire nyitva* című kötet is a sokfelé tájékozódást mutatja. Nagy élménye a versírónak a szerelem, de munkáiba beszivárognak a hétköznapi aktualitások is. Szabó Palócz Attila kötetét az olvasmányélmények is meghatározzák. Számos alkotóval kezdeményez párbeszédet, s külön kiemelhető az antik világhoz, a görögséghez való vonzódás, ami ugyancsak erudíciójáról tanúskodik. Formavilága változatos, formakezelése pontos, és a haikutól a szonetten-szonettkoszorútán a hosszú lélegzetű epikus, majd hógynem eposzi formáig terjed.

Versei érettek arra, hogy a kritikusok és az olvasók értékítéletével szembesüljenek.

TOLDI Éva

JÓDAL RÓZSA: JÉGVIRÁGERDŐBEN KONTRA FERENC: KALENDÁRIUM RÓZSA SÁNDOR MENEDÉKE ÍRÓK GYERMEKKORUKRÓL

Az alábbiakban új könyvtérésünknek négy olyan könyvről kívánok néhány ismertető szót szólani, amelyet tág keretek között ugyan, de mindenképpen az ifjúsági és gyermekirodalom körébe szokás sorolni. E könyvek egyike meséket kínál a legkisebb olvasónak, a másik gyermekkori történeteket mesél el, a harmadik szűkebb hazánk betyártörténeteit fogja a csokorba, végül a negyedik az idősebb és középnemzedék-beli vajdasági magyar

frók gyermekkorukról szóló rádiós emlékezéseit mutatja be az olvasónak. Négy kötet – négy lehetséges műfaji besorolás, az ifjú olvasók tehát válogathatnak az olvasnivalóban, annál is inkább, mert hazai magyar könyvtermésünk békésebb időszakokban sem tudott mindig ilyen változatos produkcióival kirukkolni.

Jódal Rózsa *Jégvirágerdőben* című és *Mesék* alcímű kötete a legkisebb olvasóknak szól, a gyermeklapjainkban megjelent írások gyűjteménye. Nem klasszikus, tehát népköltészeti értelemben vett mesékről van szó természetesen, hanem „modern” vagy „irodalmi” mesékről, amelyeknek élményhátterében a mindennapi élet, pontosabban: a gyermekélet realitása adja meg azt a keretet, amelyből a történetekben váratlan fordulattal kicsfűrázik, szárba szökken a mesei elem, mintegy a gyermeki világlátás és világtérbelmezés egyenes folyományaként. Általában néhány lapos, rövid írások ezek, amelyekben a gyermeki mindennapok szokott eseménysora, kelléktára adja meg azt a hinterlandot, amelyben csak az elfásult felnőttek nem képesek már észrevenni és üstökön ragadni azt a lehetőséget, amellyel a gyermeki képzelet még bőségesen él: a csodát, a csodát, mely új dimenziót kölcsönöz az időnek, melyben a beszéd és az énekszó nem csupán az ember szájából gyöngyözhet, s mennyi mindent még, amitől bennünket, felnőtteket oly távol ragadtak már a mindennapi gondok. S mindezt kiművelt nyelven, élvezetes előadásban fogalmazza meg Jódal Rózsa, könyve tehát minden tekintetben nyeresége szórakoztató gyermekirodalmunknak.

Kontra Ferenc költőként indult irodalmunkban, az utóbbi esztendőkből azonban érdeklődése mégis inkább a próza irányába fordult; legutóbbi könyvei mind ebbe a műfajba tartoznak. A műfajváltás okát – persze – az író maga tudja legjobban, mégis talán sejteni lehet, hogy az az élményhátter, amely Kontra Ferenc munkáiban fölsejlik, frői fejlődésének ebben a szakaszában a próza eszközei által tud csak megvalósulni. Ez a valós és szellemi élményhátter pedig Baranya, illetőleg a Drávaszög, melynek legújabb kori megírtatásában van jelen Kontra újabb alkotásaiban, áttételesen persze, vagy csak egyfajta előérzetként, vagy virtuális veszélyeztetettségként, mint ebben az új kötetében, mely *Kalendárium* címmel és *Gyermekkori történetek* alcímmel jelent meg. A cím már előrevetíti, hogy tizenkét történet következik, általában lazán (néha szorosabban) kötődve az esztendő egy-egy hónapjához, de mindez csak keret: egy-egy gyermekkori élménytörténet által jeleníti meg az író a szülőföld sajátos világát, azt a világot, amely oly sok vonatkozásában különbözik az alföldi gyerekek világától: más volt a történelme, földjében ugyan csak sokféle, de egyben másféle ősök és elődök nyugszanak, az ott élő embereknek más az élettempójuk, mintha másféle lenne arrafelé az időjárás is . . . Kontra Ferenc erényei közé tartozik, hogy gyermekkori történetei szinte minden elbeszélésében a lírai látásmód és látátság ötvöződik a leírás realista eszközeivel, ugyanakkor pedig, mintegy szöveg mögötti háttér-muzsikaként, fel-felcsillan a drávaközi népi hiedelemvilág egy-egy sajátos mondanaköre, hiedelemalakja, s az a világlátás is, amely erre a hiedelemvilágra alapozódik.

Rózsa Sándor menedéke a címe annak a mondaválogatásnak, melyet a Forum Könyvkiadó az idén bocsátott ki a *Mondavilágunk* című sorozata harmadik köteteként. E sorozat azt a célt tűzte maga elé, hogy a jugoszláviai magyarság mondavilágának néhány nagyobb, összefüggő tematikus egészéből készült válogatás alapján a motívumokat, hiedelmi elemeket, neveket, fordulatokat nem érintő hozzáállással, de szépfői eszközökkel újrafogalmazva juttassa vissza a gyermekolvasókhoz a hazai magyar forrásértékű néphagyomány alkotásait. Folklorista válogató és prózaíró közös vállalkozásáról van szó tehát, melynek eredményeképpen szép kivitelezésű, nyelvíleg pallérozott szövegű, a hovatartozástudatot megrögzíteni segítő kiadványok kerülnek a vajdasági magyar gyerekek kezébe. A Mátyás királyról szóló első, a Jézusról és Szent Péterről szóló második s a most megjelent, Angyal Bandiról, Rózsa Sándorról s társaikról szóló harmadik kötetnek minden bi-

zonnal ott lenne a helye a teljes magyar nyelvterület könyvkínálata között, ha erre mód lenne. A mondaszövegeket mindhárom kötetben Bognár Antal prózaíró mondta el a gyerekeknek, az általam készített válogatás alapján, ezért e sorozatról többet mondani nem lenne illendő.

Az *Írók gyermekkorukról* című kötet megszületését könyvkiadásunk Fehér Magdának, az Újvidéki Rádió munkatársának köszönheti, aki 1976 óta nem kevesebb, mint 45 gyermekkorról szóló írói vallomást rögzített hangszalagra és bocsátott az éterbe a rádió hullámhosszán. Ennek az értékes dokumentumanyagának tartalmazza majdnem felét ez a szép könyv, azzal a többlettel, amit már csak a könyv nyújthat: minden benne szereplő írónak friss fényképe mellett ott szerepel egy korai, tehát gyermekkori fényképe vagy csoportképe is, ezáltal a kötet dokumentumértéke tovább nőtt. Minden írói vallomás betekintést kínál abba a sajátos vajdasági gyermekvilágba, ahonnan íróink indultak, s abba az élménykörbe is, ami íróink alkotásaiban később föl-fölcsillan. Amilyen mértékben adalék ez a kötet számos írónk életpályájának megismeréséhez, ugyanolyan mértékben művelődéstörténeti adalék is, hisz szűkebb hazánk városainak, falvainak, tanyáinak életébe is betekinthetünk ezeknek az emlékezőseknek alapján, legalábbis azokba a vonatkozásokba, amelyek egy-egy írói gyermekkor mindent megszépítő vagy mindent sötétén láttató szűrőjén át megcsillannak ezekben a szövegekben. Talán el lehetne gondolkozni azon is, hogy a többi, szalagon őrzött vallomás szövegeit is egyszer ki kellene adni.

JUNG Károly

S Z Í N H Á Z

ROMHÁNYI IBIRŐL

A Vajdasági Színházi Múzeum Színészportrék című sorozata keretében december 8-án Romhányi-estet tartottak. Ezen Káich Katalin, Franyó Zsuzsanna, Radoslav Doric, Faragó Árpád, Ferenczi Jenő, Virág Mihály és Gerold László méltatta Romhányi Ibi művészetét. Válogatásunk az est anyagából készült. (Stadler Aurél verse nem hangzott el a műsorban.)

ROMHÁNYI IBINEK

STADLER AURÉL

Széldebb, szenvedőbb Alisont
Osborne se képzelt. Gyengéd
Virág, mely alig tárja kelyhét,
De belül izzó könnyeket ont.

Hamvas homlokot méltón koszorúz
Pompás hajforma. S az esdő száj
Mennyit eláru. Örömet, borút.
Igen, mindent, ami fáj.